

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 638/2016-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. februára 2017 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej, sudkyne Ivetty Macejkovej a sudcu Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti [REDAKČIA] Košice, zastúpenej advokátkou Mgr. Marcelou Grancovou, Kováčska 28, Košice, pre namietané porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKČIA] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a právo na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 v časti potvrdzujúcej rozsudok Okresného súdu Svidník č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014 vo výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade p o r u š e n é b o l o .

2. Uznesenie Krajského súdu v Prešove č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 v časti potvrdzujúcej rozsudok Okresného súdu Svidník č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014 vo výroku o trovách konania prvoinštančného konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade a v časti výroku o trovách odvolacieho konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade **z r u š u j e** a v rozsahu zrušenia vec **v r a c i a** tomuto súdu na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Prešove **j e p o v i n n ý** uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 454,74 € (slovom štyristopäťdesiatštyri eur a sedemdesiatštyri centov) na účet Mgr. Marcely Grancovej, Kováčska 28, Košice, vedený vo VÚB, a. s., číslo účtu: IBAN: SK94 0200 0000 00290385 1753, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Sťažnosti [REDAKOVANÉ] vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 638/2016-14 z 28. septembra 2016 prijal na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), pre namietané porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) uznesením

Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 (ďalej aj „rozhodnutie krajského súdu“).

2. Sťažovateľka v sťažnosti uviedla, že v konaní vedenom na Okresnom súde Svidník (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 6 C 195/2010 a v nadväzujúcom odvolacom konaní vedenom na krajskom súde pod sp. zn. 8 Co 168/2015 vystupovala ako žalovaná v 1. rade. Rozsudkom z 13. novembra 2014 okresný súd rozhodol vo veci samej tým, že vo vzťahu k nej žalobu zamietol z dôvodu, že sťažovateľka nebola v konaní pasívne vecne legitimovaná. Trovy konania sťažovateľke nepriznal napriek tomu, že vo veci mala plný úspech a od počiatku sa domáhala zamietnutia žaloby, resp. zastavenia konania vo vzťahu k nej. Okresný súd rozhodnutie o nepriznaní trov konania sťažovateľke, ktorá mala v konaní plný úspech, odôvodnil ustanovením § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku platného a účinného do 30. júna 2016 (ďalej aj „OSP“), t. j. existenciou dôvodov hodných osobitného zreteľa. Sťažovateľka podala proti uvedenému rozsudku okresného súdu v časti jeho výroku, ktorým jej nebola priznaná náhrada trov konania, odvolanie. Rozhodnutím č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu z 13. novembra 2014 vo výroku o trovách konania a zároveň sťažovateľke nepriznal trovy odvolacieho konania.

3. Sťažovateľka v sťažnosti ďalej uviedla, že krajský súd v rozhodnutí č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 konštatoval, že súd prvého stupňa žalobu proti nej ako žalovanej v 1. rade zamietol, a teda keďže bola vo veci úspešná, ako úspešnej účastníčke by jej patrila náhrada trov konania podľa zásady úspechu vo veci. Súd prvého stupňa však o trovách konania rozhodol podľa § 150 ods. 1 OSP, podľa ktorého súd nemusí výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa. Krajský súd v namietanom uznesení taktiež uviedol, že ak súd prvého stupňa ako okolnosť hodnú osobitného zreteľa zvýraznil postoj žalovanej v 1. rade v konaní, keď napriek vedomosti o nedostatku pasívnej vecnej legitimácie (a po tom, ako tento nedostatok podmienky konania namietala v rámci vyjadrenia k žalobe a navrhla konanie vo vzťahu k nej zastaviť) v konaní aktívne vystupovala, namietala aktívnu legitimáciu žalobcu

a navrhovala dôkazy na podporu svojich tvrdení, nemožno tomuto postupu súdu prvého stupňa nič vyčítať.

4. Podľa názoru sťažovateľky je takýto výklad ustanovenia § 150 ods. 1 OSP a jeho aplikácia krajským súdom arbitrárna, teda zjavne svojvoľná a nespravodlivá, pretože bola žalobcom a okresným súdom donútená zotrvať v postavení žalovanej aj napriek tomu, že pri každom úkone zdôrazňovala, že vo vzťahu k nej je potrebné konanie zastaviť a ďalej s ňou nekonať, pretože v konaní ako účastníčka nemá vôbec vystupovať. Sťažovateľka taktiež uviedla, že je nespravodlivé, aby mala znášať následky ignorovania jej postavenia v konaní tak zo strany okresného súdu, ako aj zo strany žalobcu, a bolo by spravodlivé, aby po jej plnom úspechu voči žalobcovi bol žalobca povinný nahradiť jej trovy konania.

Sťažovateľka v sťažnosti uviedla: *„Namietaným uznesením krajského súdu, pokiaľ ide o rozhodovanie o náhrade trov konania, došlo k porušeniu môjho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ústavy a na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.*

Prvým dôvodom je nedostatočné odôvodnenie namietaného uznesenia krajského súdu v tejto časti. Odôvodnenie uznesenia krajského súdu nemožno považovať za také, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, pretože žiadnym spôsobom nereaguje na moje odvolacie argumenty, hoci nepochybne ide o otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam. V takejto situácii nemohlo byť preto realizované moje základné právo na spravodlivý proces.

Druhým dôvodom je taká aplikácia ustanovení o náhrade trov konania, ktorou bol popretý účel a zmysel právnej úpravy. Krajský súd svojím rozhodnutím poprel princípy ústavne konformnej aplikácie právnej normy (ustanovenia § 142 ods. 1 a § 150 ods. 1 O.s.p.).

Namietaným uznesením krajského súdu došlo aj k porušeniu môjho základného práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ústavy, v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva sa ústavná ochrana tohto práva vzťahuje nielen na majetok existujúci, ale aj na majetok, vo vzťahu k nadobudnutiu ktorého patrí subjektu legitímna nádej na jeho

nadobudnutie. O takýto prípad ide aj vtedy, keď sú splnené zákonom vyžadované podmienky na priznanie práva na náhradu trov konania účastníkovi súdom v občianskom súdnom procese. ... Pokiaľ mi krajský súd pri rozhodovaní o trovách (prvostupňového i odvolacieho) konania právo na náhradu trov konania nepriznal a svoje rozhodnutie navyše odôvodnil tak, že z neho nie je zrejmé, ako sa vysporiadal s mojimi podstatnými argumentmi, porušil tým moje právo na vlastníctvo podľa čl. 20 ústavy a na majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práva základných slobôd.“

5. Z uvedených dôvodov sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie práv podľa označených článkov ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu uznesením krajského súdu č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 s tým, aby ústavný súd napadnuté uznesenie krajského súdu z 31. marca 2016 zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľka sa zároveň domáhala aj náhrady trov konania.

6. Na základe výzvy ústavného súdu zo 7. novembra 2016 sa k veci listom sp. zn. Spr/10098/2016 z 28. novembra 2016 doručeným ústavnému súdu 2. decembra 2016 vyjadrila predsedníčka krajského súdu, v ktorom oznámila, že netrvá na verejnom ústnom pojednávaní, a uviedla, že „... Krajský súd v Prešove uznesením č.k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 konal v medziach svojej právomoci. Príslušné ustanovenia podstatné pre posúdenie nárokov na náhradu trov konania interpretoval a aplikoval s tým, že jeho úvahy vychádzajú z konkrétnych faktov, sú podľa nášho názoru logické, a preto aj legitímne a právne akceptovateľné. Postup krajského súdu pri preskúvaní rozhodnutia okresného súdu bol podľa nás legitímny s ústavne korešpondujúcou mierou interpretácie na vec použitých zákonných ustanovení a vylučujúcich možnosť porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. ... Podľa nášho názoru nie je príčinná súvislosť medzi napadnutým uznesením krajského súdu a sťažovateľkou namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 20 Ústavy SR, práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ústavy ...“.

7. Súčasťou tohto vyjadrenia predsedníčky krajského súdu bolo aj vyjadrenie predsedu senátu 8 Co [REDACTED] (ďalej len „predseda senátu“), v ktorom okrem iného uviedol, že v rámci preskúmania rozsudku okresného súdu z 13. novembra 2014 bolo potrebné poukázať aj na fakt, že pôvodné znenie § 150 ods. 1 OSP obsahovalo iba súčasnú prvú vetu ustanovenia. S účinnosťou od 15. októbra 2008 (zákon č. 384/2008 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov) bolo doplnené o ďalšiu vetu, podľa ktorej súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť. Výrazne sa tým zmenilo dovtedajšie chápanie predmetného ustanovenia, v ktorom pri skúmaní existencie podmienok hodných osobitného zreteľa pri rozhodovaní o náhrade trov konania prevládalo najmä skúmanie majetkových, sociálnych, osobných a ďalších pomerov všetkých účastníkov konania a až následne skúmanie okolností, ktoré viedli k uplatneniu práva na súde a postoj účastníkov v priebehu konania, keďže nové ustanovenie § 150 ods. 1 druhá veta OSP ako prioritné hľadisko uvádza správanie účastníka v konaní. Predseda senátu vo vyjadrení ďalej uviedol, že ak súd prvého stupňa ako okolnosť hodnú osobitného zreteľa zvýraznil postoj žalovanej v I. rade v konaní, keď napriek vedomosti o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie v konaní aktívne vystupovala, namietala aktívnu legitímáciu žalobcu a navrhovala dôkazy na podporu svojich tvrdení, nemožno tomuto postupu súdu prvého stupňa nič vyčítať. S dôvodmi sťažovateľky uvedenými v sťažnosti, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia krajského súdu týkajúce sa výroku o trovách konania je nedostatočné, sa predseda senátu nestotožňuje.

8. Dňa 19. decembra 2016 bolo ústavnému súdu doručené „vyjadrenie sťažovateľky vo veci vedenej pod sp. zn. III. ÚS 638/2016“ z 15. decembra 2016, v ktorom uviedla, že súhlasí s tým, aby ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania. Sťažovateľka v tomto vyjadrení uviedla, že pokiaľ ide o vyjadrenie krajského súdu z 28. novembra 2016, krajský súd sa v ňom nijako nevysporiadal s jej argumentmi uvedenými v sťažnosti.

9. Sťažovateľka opakovane poukázala na to, že napriek tomu, že už v rámci prvého úkonu v konaní – vyjadrenia k podanej žalobe uviedla, že nie je pasívne vecne legitimovaná, pretože nie je vlastníčkou nehnuteľnosti, a žiadala konanie vo vzťahu k nej zastaviť a konať len so žalovanou v 2. rade, napriek tomu bola predvolávaná na pojednávania a musela sa vyjadrovať k vykonaným dôkazom. Na nedostatok pasívnej vecnej legitimácie poukazovala aj následne v priebehu 5 rokov trvajúceho konania. Argumentáciu krajského súdu považuje sťažovateľka za absurdnú. Je toho názoru, že pokiaľ účastník konania namieta nedostatok svojej pasívnej vecnej legitimácie a súd s ním napriek tomu naďalej koná, tak účastníkovi konania vyplývajú v konaní rovnaké práva a povinnosti ako účastníkovi, ktorý v konaní je vecne pasívne legitimovaný. Výklad krajského súdu, ktorý sťažovateľke vytýka jej aktívny postoj v konaní po tom, ako žalovaná v 1. rade namietala nedostatok pasívnej vecnej legitimácie a vo vzťahu k svojej osobe sa dožadovala zastavenia konania, považuje sťažovateľka za hrubo nespravodlivý, arbitrárny a trestajúci takéhoto účastníka konania. Okresný súd, ako aj žalobca oprávnený disponovať so žalobným návrhom odignorovali námietky sťažovateľky o nedostatku pasívnej vecnej legitimácie a žiadosti o zastavenie konania a krajský súd neodstránil toto pochybenie tým, že sťažovateľke ako úspešnému účastníkovi konania náhradu trov konania nepriznal. Podľa názoru sťažovateľky pokiaľ žalobca nezobral voči nej ako žalovanej v 1. rade žalobu späť a umelo ju v konaní držal, bolo by spravodlivé, aby po tom, ako bola voči nemu úspešná, bol povinný nahradiť jej trovy konania, ktoré jej vznikli ako následok jeho správania ako žalobcu. Sťažovateľka ďalej uviedla, že ak krajský súd považuje za spravodlivé, aby sťažovateľka z jej starobného dôchodku v danom čase asi 350 eur mesačne znášala trovy konania na súde vzdialenom od jej bydliska približne 100 km, v ktorom nebola pasívne vecne legitimovaná, a uviedla to bez meškania v rámci prvého úkonu, ako aj priebežne v konaní, poprel týmto výkladom princípy ústavne konformnej aplikácie právnej normy, ako aj účel a zmysel právnej úpravy ustanovení § 142 ods. 1 a § 150 ods. 1 OSP.

Súčasťou tohto podania sťažovateľky bolo aj vyčíslenie trov konania v celkovej sume 454,74 €.

10. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

11. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

12. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

13. Predmetom sťažnosti je námietka porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a práva na vlastníctvo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu uznesením krajského súdu č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016, pričom sťažovateľka namieta porušenie už označených práv tou jeho časťou, v ktorej krajský súd s poukazom na § 150 ods. 1 OSP potvrdil rozsudok okresného súdu z 13. novembra 2014 v časti výroku o trovách konania, ktorým sťažovateľke ako žalovanej v 1. rade nebola priznaná náhrada trov konania.

14. Rozhodnutie krajského súdu v napadnutej časti považuje sťažovateľka za nedostatočne odôvodnené, pričom argumentuje tým, že krajský súd sa vôbec nevysporiadal s jej odvolacími argumentmi, obmedzil sa len na konštatovanie správnosti rozsudku okresného súdu, a pokiaľ ide o obranu sťažovateľky v konaní, vôbec neposudzoval okolnosti, za akých k nej došlo. Sťažovateľka taktiež poukazuje na arbitrárnosť odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu v napadnutej časti, v zmysle ktorého dôvodom nepriznania náhrady trov konania jej osobe ako plne úspešnému

účastníkovi konania bol jej aktívny postoj v konaní, a to aj napriek tomu, že sťažovateľka sa „zatiehnutiu do sporu“ od počiatku aktívne bránila poukazujúc na nedostatok pasívnej vecnej legitímácie v konaní. Takouto aplikáciou ustanovení o náhrade trov konania (ustanovenia § 142 ods. 1 a § 150 ods. 1 OSP) v odôvodnení rozhodnutia č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 krajský súd poprel účel a zmysel uvedenej právnej úpravy.

15. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

16. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

17. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy má každý právo vlastniť majetok.

18. Podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

19. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97), preto ústavný súd pri posudzovaní problematiky náhrady trov konania v konaniach pred všeobecnými súdmi vychádza z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý vyslovil, že obsahom práva na spravodlivý súdny proces je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

20. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane zdôrazňuje, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci, pričom procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu, ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Aj rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania možno zasiahnuť do základných práv a slobôd, predovšetkým porušiť právo na spravodlivý súdny proces (II. ÚS 31/04, II. ÚS 56/05, III. ÚS 166/09, III. ÚS 144/2010, IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 84/2014 a iné.). V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že otázka náhrady trov konania dosahuje ústavnoprávnu dimenziu len vtedy, pokiaľ by v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu bol obsiahnutý prvok svojvôle alebo extrémny rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepiateho formalizmu) či celkom nedostatočného odôvodnenia vydaného rozhodnutia. Takýto postup všeobecného súdu nemôže byť tolerovaný, lebo predstavuje v konečnom dôsledku zásah do základného práva účastníka na súdnu ochranu, na majetok a v konečnom dôsledku aj na právnu pomoc (m. m. I. ÚS 119/2012).

21. Všeobecný súd by mal preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení rozhodnutia dbať na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve súd má poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

22. Krajský súd v relevantnej časti rozhodnutia č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 uviedol:

„Odvolanie žalovaných v 1. a 2.rade proti výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. a 2.rade odvolací súd nepovažuje za dôvodné.

Súd prvého stupňa žalobu proti žalovanej v 1. rade zamietol. Svoje rozhodnutie vo vzťahu k tomuto výroku odôvodnil tým, že žalovaná v 1. rade nemá pasívnu vecnú legitímáciu. Ďalej uviedol, že žalovaná v 1. rade bola v súdnej veci úspešná, a ako úspešnej účastníčke by jej patrila náhrada trov konania podľa zásady úspechu vo veci (§ 142 ods. 1 O.s.p.). Podľa ust. § 150 ods. 1 O.s.p., ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

Odvolací súd poukazuje na súdnu prax, v zmysle ktorej Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí sp. zn. 6MCdo 5/2011 zo dňa 18.1.2012 považoval za potrebné poukázať na fakt, že pôvodné znenie ust. § 150 ods. 1 obsahovalo iba súčasnú prvú vetu ustanovenia. S účinnosťou od 15.10.2008 (zákon č. 384/2008 Zb.) bolo doplnené o ďalšiu vetu, podľa ktorej súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

Podľa názoru Najvyššieho súdu SR ide o nové ustanovenie, ktorým sa má dosiahnuť motivácia účastníka k tomu, aby rozhodujúce skutočnosti a dôkazy, pokiaľ ich mohol uplatniť, predkladal už na úvod konania. Ustanovenie rozširuje prvky, ktoré majú účastníkov viesť k výraznému zvýšeniu zodpovednosti nielen za výsledok, ale aj priebeh súdneho konania, najmä koncentráciu dokazovania. Aplikácia tohto ustanovenia musí preto zodpovedať osobitným okolnostiam konkrétneho prípadu. Novela účinná od 15.10.2008 tým výrazne zmenila dovtedajšie chápanie predmetného ustanovenia, v ktorom pri skúmaní existencie podmienok hodných osobitného zreteľa pri rozhodovaní o náhrade trov konania prevládalo najmä skúmanie majetkových, sociálnych, osobných a ďalších pomerov všetkých účastníkov konania a až následne skúmanie okolností, ktoré viedli k uplatneniu práva na súde, postoj účastníkov v priebehu konania a pod.. Na rozdiel od toho, nové ust. § 150 ods. 1 druhá veta O.s.p., ako prioritné hľadisko uvádza správanie sa účastníka v konaní.

Ak súd prvého stupňa ako okolnosť hodnú osobitného zreteľa zvýraznil postoj žalovanej v 1. rade v konaní, keď napriek vedomosti o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie v konaní aktívne vystupovala, namietala aktívnu legitímáciu žalobcu

a navrhovala dôkazy na podporu svojich tvrdí, nemožno tomuto postupu súdu prvého stupňa nič vyčítať...

Odvolací súd preto v súlade s ust. § 219 ods. 1 a 2 O.s.p. potvrdil rozsudok vo výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. a 2.rade... “

23. Preskúmaním rozhodnutia krajského súdu č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 ústavný súd dospel k názoru, že námietky sťažovateľky sú opodstatnené.

24. Podľa § 142 ods. 1 OSP platného a účinného v čase rozhodovania krajského súdu účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd prizná náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal. Uvedené zákonné ustanovenie vyjadruje zásadu zodpovednosti za výsledok konania (zásadu úspechu), čo znamená, že účastník, ktorý mal vo veci plný úspech, má právo na náhradu všetkých trov konania proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal. Táto zásada platí ako v konaní na prvom stupni, tak aj v odvolacom konaní, a neposudzuje sa za každé štádium konania osobitne, ale podľa úspechu vo veci.

25. Za určitú výnimku z tejto zásady možno považovať ustanovenie § 150 ods. 1 OSP (platné a účinné v čase rozhodovania krajského súdu), podľa ktorého ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril; to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

26. V súvislosti s aplikáciou ustanovenia § 150 OSP platného a účinného do 30. júna 2016 bola prax všeobecných súdov jednotná v názore, že „aplikácia ustanovenia § 150 OSP pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď sú naplnené všetky predpoklady na priznanie náhrady trov konania, avšak súd dospeje k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti neprizná. Musí však ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako

aj v okolnostiach na strane účastníkov konania. Pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery všetkých účastníkov konania a tiež na okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde a ich postoj v konaní“ (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. M Cdo 14/99 z 1. 9. 2000).

27. V zmysle dnes už ustálenej judikatúry (pozri k tomu napr. aj uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 M Cdo 17/2009, sp. zn. 5 Cdo 67/2010 či sp. zn. 3 M Cdo 46/2012) ustanovenie § 150 OSP (a ani dnes ustanovenie § 257 Civilného sporového poriadku) nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnuť. Ustanovenie § 150 preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania. Účastníkovi (od 1. júla 2016 strane sporu), ktorý mal vo veci úspech, nemožno nepriznať náhradu trov podľa výnimočného ustanovenia len na základe všeobecného záveru hodnotiaceho dopad rozhodnutia o určitom druhu nárokov.

28. K dôvodom hodným osobitného zreteľa môže dôjsť vo vzťahu k určitým druhom konania alebo určitej procesnej situácii, kde sa tieto často vyskytujú, a tento dôvod je daný charakterom tohto konania alebo charakterom procesnej situácie. Aj tu však treba skúmať, či nejde o výnimku z výnimky, či teda na ponechanie účinkov právnej normy nie sú dané dôvody (pozri k tomu bližšie napr. Mazák, J., Šoltýs, L.: Trovy konania v civilnom procese. Bratislava : Slovenská advokátska komora. 1997, s. 95). Nejde o automatické pravidlo, ktoré by sa uplatňovalo vo vzťahu k určitému typu konania, ale ide o prvok individualizácie, nie ľubovôle zo strany súdu (pozri nálezy Ústavného súdu Českej republiky vo veciach sp. zn. III. ÚS 727/2000 sp. zn. III. ÚS 292/07 či sp. zn. I. ÚS 303/12 – www.nalus.cz).

29. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že rozhodnutie krajského súdu č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 v časti potvrdzujúcej rozsudok okresného súdu

z 13. novembra 2014 vo výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade, ktorým okresný súd sťažovateľke náhradu trov konania nepriznal s poukazom na ustanovenie § 150 ods. 1 OSP, nemožno považovať z ústavného hľadiska za akceptovateľné a udržateľné. V odôvodnení uvedenej časti tohto rozhodnutia týkajúcej sa trov konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade sa krajský súd obmedzil v podstate len na konštatovanie, v zmysle ktorého „... Ak súd prvého stupňa ako okolnosť hodnú osobitného zreteľa zvýraznil postoj žalovanej v 1. rade v konaní, keď napriek vedomosti o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie v konaní aktívne vystupovala, namietala aktívnu legitímáciu žalobcu a navrhovala dôkazy na podporu svojich tvrdení, nemožno tomuto postupu súdu prvého stupňa nič vyčítať...“, pričom bližšie nešpecifikoval, resp. primeraným spôsobom neodôvodnil, na základe akých úvah k uvedenému záveru dospel. Krajský súd sa nezaoberal odvolacími argumentmi sťažovateľky, najmä nepreskúmal bližšie okolnosti aktívneho postoja sťažovateľky v konaní (po tom, ako namietala nedostatok svojej pasívnej vecnej legitímácie v predmetnom konaní), na ktoré v odvolaní poukazovala, a to napriek tomu, že krajský súd práve tento jej postoj sťažovateľke „ako taký“ vytýka a rovnako ako okresný súd ho považuje za dôvod hodný osobitného zreteľa podľa § 150 ods. 1 OSP.

30. Ústavný súd z príloh k sťažnosti, ako aj zo spisu okresného súdu sp. zn. 6 C 195/2010 zistil, že sťažovateľka ako žalovaná v 1. rade na nedostatok svojej pasívnej vecnej legitímácie poukazovala už vo svojom vyjadrení k žalobe z 25. februára 2011 a následne aj v priebehu konania (napr. na pojednávaní 14. júna 2011) a navrhovala, aby súd z toho dôvodu konanie proti nej zastavil. Okresný súd napriek tomu so sťažovateľkou ako žalovanou v 1. rade naďalej konal ako s účastníkom konania a žalobu voči nej z dôvodu nedostatku pasívnej vecnej legitímácie zamietol až rozsudkom č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014. Podľa názoru ústavného súdu nie je preto absolútne na mieste vytýkať sťažovateľke jej aktívne vystupovanie v konaní po tom, ako namietala nedostatok svojej pasívnej vecnej legitímácie, a z tohto dôvodu ju ako plne úspešnú v konaní sankcionovať nepriznaním náhrady trov konania, pretože jej aktívny postoj, resp. aktívna obrana v konaní bola len výsledkom procesného opomenutia, resp. procesnej nedbanlivosti okresného súdu, prípadne aj žalobcu, ktorý po preskúmaní pravdivosti skutočností týkajúcich sa nedostatku pasívnej vecnej legitímácie sťažovateľky mohol vziať svoj žalobný návrh proti jej osobe

späť, avšak tak neurobil. Tým, že okresný súd sa návrhmi sťažovateľky riadne nezaoberal a žalobu voči nej nezamietol ihneď, ako bol nedostatok jej vecnej pasívnej legitímácie preukázaný, a ani žalobca nevzal svoj žalobný návrh proti sťažovateľke späť, bola sťažovateľka *de facto* až do zamietnutia žaloby voči jej osobe rozsudkom č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014 nútená vystupovať ako účastníčka konania a ako účastníčke konania jej prináležalo uplatňovanie práv a plnenie si povinností spojených s týmto účasníctvom v konaní. Na základe uvedeného ústavný súd považuje výklad okresného súdu, a teda aj krajského súdu (keďže krajský súd s týmto výkladom okresného súdu vyjadril súhlas), týkajúci sa ustanovenia § 150 ods. 1 OSP, v zmysle ktorého aktívna obrana sťažovateľky v konaní je dôvodom na nepriznanie jej náhrady trov konania, za hrubo arbitrárny, popierajúci zmysel a podstatu uvedenej právnej normy, nespravodlivý, a v konečnom dôsledku trestajúci účastníka konania.

31. Keďže rozhodnutie krajského súdu v časti potvrdzujúcej rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014 vo výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade vykazuje znaky arbitrárnosti a nemožno ho považovať za riadne a presvedčivo odôvodnené, ústavný súd konštatuje, že krajský súd postupoval v rozpore so zákonom, čím porušil základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

32. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľky na vlastníctvo zaručeného v čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na majetok zaručeného v čl. 1 dodatkového protokolu ústavný súd uvádza, že všeobecný súd môže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patrí aj základné právo vyplývajúce z čl. 20 ods. 1 ústavy a právo vyplývajúce z čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu, ak toto porušenie vyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprosesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru, k čomu v danom konaní došlo. Porušenie princípov spravodlivého súdneho konania teda v danom prípade viedlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na vlastníctvo podľa

čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu (bod 1 výroku nálezu).

33. Vzhľadom na to, že ústavný súd posúdil rozhodnutie krajského súdu v časti potvrdzujúcej rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014 vo výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade (sťažovateľkou) ako porušujúce označené práva sťažovateľky, bolo namieste toto rozhodnutie podľa čl. 127 ods. 2 ústavy (a jemu zodpovedajúcemu § 56 ods. 2 a 3 zákona o ústavnom súde) zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie, tak ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto nálezu.

34. Treba poznamenať, že ústavný súd musel zrušiť popri výroku potvrdzujúcom rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014 vo výroku o trovách konania vo vzťahu medzi žalobcom a žalovanou v 1. rade (sťažovateľkou) aj výrok uznesenia krajského súdu č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016 týkajúci sa náhrady trov odvolacieho konania vo vzťahu k sťažovateľke napriek tomu, že týmto výrokom nedošlo k porušeniu označených práv, a to z dôvodu, že o trovách odvolacieho konania možno totiž rozhodovať iba v záverečnej fáze odvolacieho konania, teda až po tom, ako krajský súd rozhodne o trovách prvostupňového konania. Navyše sa nedá vylúčiť, že sa rozsah trov odvolacieho konania zmení, a teda ide o výrok, ktorý je v naznačenom zmysle závislý od ukončenia prvostupňového konania.

35. Úlohou krajského súdu bude v ďalšom priebehu odvolacieho konania vo vzťahu ku sťažovateľke ako žalovanej v 1. rade opätovne vec posúdiť a rozhodnúť o náhrade trov prvostupňového i odvolacieho konania takým spôsobom, ktorý bude ústavne konformný a bude v súlade s právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze.

36. Sťažovateľka v petite sťažnosti žiadala, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie práv podľa označených článkov ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu uznesením krajského súdu č. k. 8 Co 168/2015-279 z 31. marca 2016, avšak vzhľadom na to, že v odôvodnení sťažnosti neuviedla, akým spôsobom malo dôjsť k porušeniu jej práv

už uvedeným uznesením krajského súdu aj v jeho zvyšnej časti, t. j. v časti zrušujúcej rozsudok okresného súdu č. k. 6 C 195/2010-261 z 13. novembra 2014 vo výroku o určení, že „*pozemok registra [REDAKOVANÉ] - orná pôda vo výmere [REDAKOVANÉ] zapísaný na [REDAKOVANÉ] k. ú. [REDAKOVANÉ], patrí do dedičstva po nebohom [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], naposledy bytom [REDAKOVANÉ] v celosti*“, a v časti výroku o náhrade trov odvolacieho konania, ústavný súd sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

III.

37. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

38. Ústavný súd v súlade s citovaným zákonným ustanovením napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

39. Právna zástupkyňa sťažovateľky v podaní z 15. decembra 2016 vyčíslila trovy konania v celkovej sume 454,74 € pozostávajúcej z odmeny za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastupovania, písomné podanie sťažnosti a vyjadrenie z 15. decembra 2016 – vykonané v roku 2016) v sume po 143 € a z troch režijných paušálov v sume po 8,58 €.

40. Ústavný súd podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) priznal sťažovateľke náhradu trov konania z dôvodu trov právneho zastúpenia v celkovej sume 454,74 €, a to za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastupovania, písomné podanie sťažnosti a vyjadrenie z 15. decembra 2016 – vykonané v roku 2016) v sume po 143 € a tri režijné paušály v sume po 8,58 € a na ich úhradu sťažovateľke zaviazal krajský súd (bod 3 výroku nálezu).

41. Priznanú úhradu trov konania je krajský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

42. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. februára 2017